

6. Педагогічні ідеї Г.С.Сковороди / За ред. О.Г.Дзевєріна. Київ : Вища школа. 1972. 246 с.
7. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. 303 с.
8. ЦДІАУ. Ф. 707. Оп. 262. Од. зб. 3. 5 арк.

УДК: 373.2:37.047

Загородня Л.П.

Глухівський національний педагогічний університет імені О. Довженка

РОЗВИТОК КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті представлено аналіз досліджень з проблем професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти, організації освітнього процесу в дошкільній установі. Висвітлено систему роботи з розвитку компетентності вихователів щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: *компетентність, освітній процес в закладі дошкільної освіти, управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти, компетентність вихователів щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасного суспільства диктує особливі умови організації дошкільної освіти, інтенсивне впровадження інновацій, забезпечення якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. У цій історичній ситуації у вітчизняній педагогіці особливо важлива професійна компетентність. Важливою функцією професійної діяльності вихователя є управління освітнім процесом, оскільки саме в ньому відбувається оволодіння дошкільником низкою життєво важливих компетентностей.

Аналіз останніх досліджень. Базовим компонентом дошкільної освіти визначено низку компетентностей, які повинні бути сформовані у дитини до вступу до школи [1]. Якісно сформувати ці компетентності може вихователь, який володіє на високому рівні набором професійних компетентностей. Вивченням проблеми формування професійної компетентності фахівців дошкільної освіти активно займаються вітчизняні науковці: Л. В. Артемова, В. М. Аторіна, Г. В. Беленька, І. Д. Бех, А. М. Богущ, Н. В. Гавриш, І. М. Дичківська, Л. П. Загородня, К. Л. Крутій, В. А. Ляпунова та інші.

Так, Г. В. Беленька окреслює сутність поняття «професійна компетентність вихователя дітей дошкільного віку». Акцентує увагу на тому, що означена якість педагога виказує його здатності справлятися із виконанням професійних завдань на підвалинах фахових знань та

вмінь, котрі інтегруються разом із процесом розвитку особистісних професійно значущих якостей [2].

Професійні компетентності вихователя за трудовою дією чи групою трудових дій такі: прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична, предметно-методична, здоров'язбережувальна, проєктувальна, психо-емоційна, педагогічного партнерства, морально-етична, здатність навчатися упродовж усього свого життя, інформаційно-комунікаційна та інші. Вагоме місце серед компетентностей вихователя ЗДО займає компетентність щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти.

Різні аспекти проблеми організації освітнього процесу в ЗДО досліджують: Н. В. Гавриш, К. Л. Крутій, І. Р. Кіндрат, О. В. Янко та ін.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. Його якість оцінюється за низкою критеріїв. Так, Н.В. Гавриш і К. Л. Крутій виділяють такі основні групи критеріїв якості дошкільної освіти: 1) якість професійної майстерності педагогічного колективу; 2) якість умов реалізації освітнього процесу та організації життєдіяльності дітей; 3) якість результату – рівень досягнень дітей (розвиненості, вихованості, навченості); 4) якість управління освітою в конкретному закладі [3, с. 4].

Під управлінням у менеджменті розуміється діяльність спрямована на вироблення рішень, організацію, контроль, регулювання об'єкта управління у відповідності до заданої мети, аналіз і підведення підсумків на основі дострокової інформації.

Виклад основного матеріалу. Ураховуючи аналіз змісту нормативно-законодавчих документів, наукових пошуків низки вчених, ми потрактуємо поняття «компетентність вихователя щодо управління освітнім процесом у закладі дошкільної освіти» як здатність педагога до планування й організації освітнього процесу в спеціально створеному соціокультурному середовищі закладу, здійснення контролю за його якістю, яка забезпечується наявною мотивацією і постійним професійним самовдосконаленням. У структурі означеної компетентності виділяємо мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний компоненти.

Систему роботи з розвитку компетентності вихователів щодо управлінням освітнім процесом в ЗДО ми здійснювали на базі закладів нашого міста у три етапи: інформаційно-пошуковий, діяльнісно-практичний, креативний.

Так, інформаційно-пошуковий етап передбачав розширення й поглиблення, систематизацію знань вихователів про сутність управління в освітніх закладах, зокрема управління освітнім процесом

в ЗДО, середовище закладу, в якому організовується освітній процес та професійну компетентність вихователя вагомим різновидом якої є компетентність щодо управління освітнім процесом в ЗДО. Задля цього ми провели для педагогічних колективів освітніх три лекції з елементами дискусії, проблемних завдань і ретроспективного аналізу.

Лекція 1. Тема. Особливості освітнього закладу як соціально-педагогічної системи та управління нею.

План: 1. Сутність управління в освіті. 2. Особливості освітнього (навчального) закладу. 3. Характеристика освітнього закладу (ЗДО) як соціально-педагогічної системи. 4. Сутність, закономірності, принципи, функції, методи управління в закладі дошкільної освіти.

Лекція 2. Тема. Середовище ЗДО як важлива умова забезпечення якості освітнього процесу.

План: 1. Необхідність створення сприятливого і комфортного освітнього середовища в ЗДО. Основні складники освітнього середовища. 2. Характеристика соціокультурного середовища ЗДО. 3. Характеристика предметно-просторового середовища розвитку дитини. 3.1. Розвивальне середовище як джерело суб'єктивного досвіду дитини. Принципи його облаштування. 3.2. Облаштування різних видів предметно-розвивального середовища в ЗДО. 4. Створення в закладі дошкільної освіти освітнього простору на основі індексу інклюзії.

Лекція 3. Тема. Професійна компетентність педагогічних працівників як провідний чинник забезпечення якості освітнього процесу в ЗДО.

План: 1. Сутність поняття «компетентність». Компоненти професійної компетентності вихователя. 2. Характеристика (видів) професійної компетентності вихователя. 3. Компетентність щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти. 4. Засоби підвищення компетентності вихователів щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти. Роль Центрів професійного розвитку в цьому процесі.

Другий етап системи роботи з вихователями, діяльнісно-практичний, був спрямований на вдосконалення діялісно-рефлексивного компонента компетентності щодо управління освітнім процесом в ЗДО, зокрема умінь і навичок управління освітнім процесом у різних вікових групах ЗДО і ґрунтувався на діялісному підході. Окрім того, ми орієнтуватися на індивідуальний рівень розвитку означеної компетентності у вихователів під час залучення їх до різних форм роботи, відповідно до особистісного підходу.

Провідними формами інтерактивного навчання на другому етапі стали бесіди за круглим столом, семінари-тренінги, диспути, ділові ігри, методичні тренінги, конкурс педагогічної майстерності.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації

пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть його полягає в тому, що навчання відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх комунікантів.

Так, були проведені бесіда за круглим столом «Я – менеджер у своїй віковій групі» з участю ведучої – методистки ЗДО, котра присвятила її роз'ясненню ролі вихователя в управлінні освітнім процесом у групі, дала поштовх до розуміння його унікальної керівної ролі. Практичний психолог закладу намагалася пробудити в присутніх впевненість у своїх силах щодо управління, навела приклади з вітчизняного та зарубіжного досвіду з обговорюваного питання, спонукала до відвертої, щирої бесіди, запросила ділитися не лишень своїми сумнівами, невдачами, але й хоча би маленькими, спочатку непомітними на перший погляд перемогами.

Присутні за круглим столом вихователі поділилися своїми уявленнями про те, як вони насправді бачать управління освітнім процесом саме вихователем, а не методистом чи директором ЗДО. У процесі таких одкровенень подавали свої репліки підтримки та спонукання до визнань своїх сумнівів та помилок методисти та психологи закладів. Окрім того вихователям пропонували написати есе з таких тем: «Я – управлінець», «Я – сучасний менеджер», «Я – директор у своїй групі!» Оскільки це творча робота, то педагогам дозволялося змінювати напрямок ходу думок щодо управління вихователем освітнього процесу в групах ЗДО.

У результаті аналізу написаних вихователями есе ми отримали багатий матеріал щодо реального стану речей із розуміння вихователями своєї ролі у сучасній освіті загалом і дошкільній – зокрема. А це допоможе як методисту, так і практичному психологу працювати далі у цьому напрямкові. Буде наближена й стратегічна мета: покращання дошкільної освіти загалом зі спрямуванням у віддалене майбутнє через забезпечення ефективності управління освітнім процесом в ЗДО.

На третьому етапі, креативному, реалізовували мету – узагальнення знань, умінь і навичок щодо управління вихователем освітнім процесом, переведення деяких умінь на творчий рівень. Для цього проводили тренінги і конкурс педагогічної майстерності «Кращий управлінець закладу дошкільної освіти».

Тренінг, як інноваційна й інтерактивна форма підвищення компетентності вихователів щодо управління освітнім процесом в ЗДО, дозволяє виявити, систематизувати і поглибити їхні знання в галузі якісної дошкільної освіти, управління освітнім процесом у конкретній віковій групі, вдосконалити вміння спілкуватися і

працювати в команді, а також з'ясувати які елементи компетентності необхідно розвивати і вдосконалювати. Темі тренінгів: «Предметно-розвивальне середовище вікових груп ЗДО», «Культурно-соціальне середовище вікових груп ЗДО», «Методики оцінки якості освітнього процесу в різних вікових групах ЗДО», «Удосконалюємо компетентність щодо управління освітнім процесом в ЗДО».

Конкурс педагогічної майстерності «Кращий управлінець закладу дошкільної освіти», який своєрідно підводив підсумки проведеної роботи містив такі завдання: 1. Представлення себе як вихователя конкретної вікової групи. 2. Орієнтування в базових поняттях: «компетентність», «освітній процес в ЗДО», «управління освітнім процесом в ЗДО», «компетентність вихователів щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти», 3. Презентація предметно-розвивального середовища групи (захист ескізів, моделей тощо). 4. Представлення дистанційних форм організації освітнього процесу в групах ЗДО. 5. Орієнтування у вітчизняних і європейських методиках оцінки якості освітнього процесу в ЗДО. 6. Реклама вихователями умінь щодо управління освітнім процесом в закладі дошкільної освіти.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, проведена нами система роботи з педагогами, що включала проблемні лекції, інтерактивні методи навчання вихователів і ґрунтувалася на особистісному й діяльнісному підходах сприяла ефективному розвитку компетентності вихователів щодо управління ними освітнім процесом у ЗДО. Подальші дослідження стосуватимуться вивчення ролі методиста і директора в управлінні якістю освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу (2021). URL: Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу (mcsfr.ua).
2. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах університетської освіти. URL: [file:///C:/Users/HomePC/Downloads/Nzspp_2012_4_25%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HomePC/Downloads/Nzspp_2012_4_25%20(1).pdf)
3. Гавриш Н., Крутій К. Якість освіти: розробляймо критерії разом *Дошкільне виховання*. 2015. № 3. С. 2–6.